

Raadsavond	27-5-2024
Zaaknummer	649250
Portefeuillehouder	Gerben van Duin
Vorbereid door	Ruimte & Sociaal
Onderwerp	Vangnetuitkering 2023

Beslisapunten

1. Te verklaren dat het college maatregelen heeft genomen om tot tekortreductie te komen;
2. De visie van het college te onderschrijven en het noodzakelijk te achten dat er een beroep gedaan wordt op de Vangnetuitkering 2022 om het tekort op de Rijksvergoeding BUIG deels op te vangen.

Wat willen we bereiken

Met succes een beroep doen op de Vangnetuitkering 2023.

Samenvatting

Na de afsluiting van de cijfers is duidelijk geworden dat we in 2023 een tekort hebben op de Rijksvergoeding BUIG. Het tekort bedraagt € 542.142. Voor een tekort op het BUIG-budget geldt een eigen risicodrempel. Tot een tekort van 7,5% dient de gemeente dit zelf op te vangen. Voor 2023 heeft Kaag en Braassem een tekort van 11,53%. Dat betekent dat Kaag en Braassem aanspraak kan maken op de zogeheten Vangnetuitkering.

Een van de voorwaarden voor het aanvragen van de Vangnetuitkering is dat de gemeenteraad verklaart dat het college maatregelen heeft genomen. Onderdeel van de aanvraag is de analyse na het tekort. Hierin presenteert het college de analyse van het uitkeringenbestand, evenals de getroffen maatregelen om de stijging van het aantal uitkeringsgerechtigden terug te dringen.

Inleiding

Nadat het uitkeringenbestand in 2022 een groei liet zien, is deze groei in 2023 gestabiliseerd en is er sinds het tweede kwartaal van 2023 zelfs sprake van een lichte daling. Deze daling is in 2024 voortgezet. Gezien de grote vraag naar personeel op deze arbeidsmarkt is de daling echter gering.

Eén van de voorwaarden om in aanmerking te komen voor de Vangnetuitkering 2023 is dat het college moet verklaren dat het maatregelen heeft getroffen om te komen tot tekortreductie en dat deze verklaring instemming moet hebben van uw raad. Deze instemming heeft uitsluitend betrekking op de juistheid van de verklaring van het college en niet over het inhoudelijk oordeel dat uw raad over de getroffen maatregelen heeft.

Gemeenten ontvangen van het Rijk een gebundelde uitkering (BUIG) voor het bekostigen van de uitkeringen in het kader van de Participatiewet, IOAW, IOAZ en Bbz 2004 (levensonderhoud startende ondernemers) en voor de inzet van loonkostensubsidie. Het Rijk stelt jaarlijks een macrobudget vast dat volgens een vaste verdeelsystematiek onder de gemeenten wordt verdeeld. Dat budget is ongeoormerkt: een gemeente mag een overschot vrij besteden, maar moet een tekort in beginsel ook zelf opvangen. Gemeenten met grote tekorten kunnen een beroep doen op gedeeltelijke compensatie: de vangnetuitkering.

Gemeenten tot 15.000 inwoners ontvangen de BUIG-gelden op basis van historische uitkeringslasten. Hun aandeel in het macrobudget in het uitkeringsjaar is gelijk aan hun aandeel in de macro-uitkeringslasten twee jaar daarvoor. Gemeenten boven 40.000 inwoners ontvangen de BUIG-gelden volledig op basis van de objectieve verdeling. Dit model berekent de objectieve kans dat een huishouden afhankelijk is van een bijstandsuitkering. Die kans is afhankelijk van kenmerken van (i) het desbetreffende huishouden (zoals leeftijd, samenstelling, gezondheid), (ii) de buurt waar dit huishouden woont (overlast en onveiligheid) en (iii) de gemeente (arbeidsmarktkansen). Het objectieve kansmodel is geijkt op basis van het landelijk gemiddelde van de bijstandsafhankelijkheid. De Buig-budgetten van gemeenten met 15.000 tot 40.000 inwoners worden deels historisch en deels objectief bepaald. De verhouding is naar rato van het aantal inwoners. Voor een gemeente met 27.500 inwoners is de verhouding 50-50. Dit laatste geldt voor de gemeente Kaag en Braassem. Concreet betekent dit dat 50% van ons BUIG-budget voor 2023 is gebaseerd op het uitkeringenbestand van twee jaar geleden (2021).

Argumenten

Omvang van het tekort

In 2023 daalde het bijstandsbestand licht. De totale kosten voor de BUIG-uitkeringen bedragen € 5.245.023. De vergoeding vanuit het Rijk (het BUIG-budget) bedraagt € 4.702.881. Dit betekent dat we een tekort hebben van € 542.142. Voor een tekort op het BUIG-budget geldt een eigen risicodrempel: tot een tekort van 7,5% dient de gemeente dit zelf op te vangen. Voor 2023 heeft Kaag en Braassem een tekort van 11,53%, wat betekent dat er een aanvraag kan worden ingediend voor de Vangnetuitkering. De Vangnetuitkering biedt een compensatie van €94.713, zie onderstaande berekening.

Tabel 1: Overzicht financiën BUIG 2023

BUIG Rijksvergoeding	€ 4.702.881
Uitgaven 2023	€ 5.245.023
Tekort of overschot	€ -542.142
Overschrijding uitgaven tov Rijksvergoeding	11,53
Eigen risicodrempel (7,5% van het toegekende budget)	€ 352.716
Compensatie 7,5% en 12,5% (= 50%)	€ 94.713
Compensatie > 12,5%	-
Totaal compensatie vangnetuitkering	€ 94.713

Hierbij moet worden opgemerkt dat dit het tekort is op basis van de werkelijk gemaakte kosten in het kader van de BUIG tegenover de BUIG-Rijksvergoeding, en niet op wat de gemeente begroot heeft. Als we kijken naar de begroting en de werkelijke uitgaven en inkomsten, zien we het volgende:

Lastenkant: verschil tussen begroot en werkelijk is € 76k voordelig

Batenkant: verschil tussen begroot en werkelijk is € 89k nadelig

Per saldo verschil tussen begroot en werkelijk is € 13k nadelig

Een belangrijke verklaring voor de stijgende kosten, is de stijging van het minimumloon per 1 januari 2023, met 10,15%. Het minimumloon is gekoppeld aan de bijstand, daardoor stegen de bijstandsuitkeringen met hetzelfde percentage.

Zoals in de inleiding toegelicht, is het BUIG-budget van de gemeente Kaag en Braassem voor 50% gebaseerd op het objectieve verdeelmodel en voor 50% historisch, waarbij gekeken wordt naar het aantal bijstandsuitkeringen van twee jaar geleden. In 2022 steeg ons uitkeringenbestand fors. Deze stijging is inmiddels gestabiliseerd en er is sprake van een lichte daling. Hoewel het huidige uitkeringenbestand flink veel uitdagingen kent, is in eerste instantie het doel betaald werk. We hopen dat de huidige dalende trend zicht voortzet. Omdat het BUIG-budget van 2024 gebaseerd is op de aantallen van 2022, zou dat voor dit jaar mogelijk een 'break even' punt betekenen. Het definitieve BUIG-budget wordt pas in het najaar bekend gemaakt.

Toelichting op analyse

Het afgelopen jaar hebben we de focus gelegd op het in beeld brengen van het uitkeringenbestand. Wie zijn deze inwoners en wat heeft hen bewogen een bijstandsuitkering aan te vragen? Analyse van het bestand laat zien dat er eigenlijk geen inwoners meer aan de poort staan die we direct naar betaald werk kunnen begeleiden. Dat betekent dat we verwachten dat de resultaten van de interne en externe maatregelen gericht op de uitstroom naar werk beperkt zullen zijn. Daarom hebben we het afgelopen jaar ook gekeken naar de dienstverlening die wij, samen met Alphen aan den Rijn als uitvoerder, onze bijstandsgerechtigden bieden, met daarbij de focus hoe we deze inwoners toch kunnen begeleiding richting activering.

Bijlage: Aanvraagformulier uitgebreid VU 2023

Middels het aanvraagformulier Vangnetuitkering 2023 informeert het college de raad over de ontwikkelingen rondom de bijstand. Van dit formulier zijn twee varianten beschikbaar: een basis- en een uitgebreide variant. Omdat Kaag en Braassem in 2022 ook een tekort had op de BUIG-rijksvergoeding, moeten wij ditmaal de uitgebreide versie aanleveren. De strekking van de formulieren is hetzelfde, maar in de uitgebreide variant moeten de maatregelen die het college heeft genomen om tot een reductie van het tekort te komen, opgesplitst worden in interne en externe maatregelen, inclusief toelichting. Het formulier is aan vast format waar niet van mag worden afgeweken. Om de leesbaarheid te verbeteren start het formulier met een samenvatting van alle onderdelen.

Kanttekeningen

Niet van toepassing

Risico's

Geen

Duurzaamheid

Niet van toepassing

Participatie en inspraak

Niet van toepassing

Financiële consequenties

Indien de raad niet instemt met de verklaring van het college dan zal de aanvraag afgewezen worden en het bedrag van € 94.713 niet worden ontvangen. Deze instemming staat los van het inhoudelijke oordeel van de getroffen maatregelen.

Regio

Alphen aan den Rijn voert de Participatiewet uit voor Kaag en Braassem. Deze samenwerking is vastgelegd in de DVO (Dienstverleningsovereenkomst). Zij dienen zich derhalve in te zetten om inwoners uit Kaag en Braassem die een uitkering ontvangen naar werk te begeleiden. Voor de analyse van het tekort is onder andere gebruik gemaakt van het DVO jaarverslag.

Evaluatie

We zullen uw raad blijvend informeren over de stand van zaken rondom de ontwikkelingen van het uitkeringenbestand in de gemeente.

Roelofarendsveen, 7-5-2024

Burgemeester en wethouders van Kaag en Braassem,
de gemeentesecretaris,

J.J. Démoed

de burgemeester,

A. Heijstee-Bolt

Bijlagen behorend bij het voorstel

- Aanvraagformulier Uitgebreid VU 2023